

Falende leiders, *failed states*

Bij afwezigheid van een wereldregering kent het volkenrecht sinds de Vrede van Münster de hoogste soevereiniteit toe aan staten. Dit betekent dat bijna tweehonderd soevereine staten in beginsel geen inmenging van anderen in hun binnenlandse aangelegenheden hoeven te dulden, tenzij zij een bedreiging voor de vrede vormen. Voor democratieën is inmenging ook nauwelijks aan de orde. Deze rechtsstaten kennen, mede dankzij het geniale leerstuk van de scheiding der machten van Montesquieu, geïnstitutionaliseerde *checks and balances*, waardoor het voorkómen van machtsmisbruik grotendeels geborgd is.

Helaas geldt dat niet voor alle staten. Zo heeft president Mugabe in Zimbabwe, onder dekking van de staatssoevereiniteit en bij afwezigheid van deze *checks and balances*, al tientallen jaren ongestoord misdrijven kunnen plegen. Ernstige schendingen van mensenrechten en een continue afbraak van de economie maken het leven van de inwoners tot een hel. De benoeming van oppositieleider Tsvangirai tot premier heeft vooralsnog veel weg van *window dressing*. Een ander voorbeeld is Congo, waar sinds de onafhankelijkheid in 1960 een corrupte politieke elite verantwoordelijk is voor armoede en economische stagnatie ondanks de geweldige rijkdom aan bodemschatten.

Het Westen heeft vaak goede bedoelingen met deze staten. Idealisten beschouwen onze democratieën als exportproduct. Zo werden honder-

den miljoenen dollars uitgetrokken om de straatarme Congolezen vrije verkiezingen te laten houden in 2006. De verkiezingen waren technisch een succes, maar de gevolgen waren bedroevend. De zittende president Kabila werd herkozen, waardoor gevestigde machthebbers door konden gaan met het plunderen van het land. Cynisch genoeg is het unieke verschil dat zij dat nu met een democratisch mandaat doen en zich daardoor gelegitimeerd voelen. De honderden miljoenen lijken zo verspild te zijn en men had beter een helikopter over het land kunnen laten vliegen om het geld voor de armen uit te strooien.

Het is verschrikkelijk als *failed states* hun inwoners bedreigen en hun de primaire levensbehoeften onttrekken; het is rampzalig als zij bovendien een bedreiging vormen voor de wereldvrede. Dit geldt voor Noord-Korea en Iran, die de 15de en de 49ste plaats innemen op de *Failed States Index*.¹ Als zij niet tegengehouden worden is het niet meer de vraag of deze landen ooit in staat zullen zijn om ballistische raketten met kernkoppen te verschieten, maar welke van deze twee daartoe als eerste in staat zal zijn.

Iran heeft een nucleair programma, naar eigen zeggen voor 'energiedoeleinden'. Volgens de Verenigde Naties heeft Iran echter voldoende materiaal voor een kernbom.² De ontwikkeling van lange-afstandsraketten kan daar niet los van worden gezien. Het land heeft begin dit jaar een communicatiesatelliet in de ruimte gebracht met een zelfgemaakte raket. Een woordvoerder van de regering-Obama noemde de lancering 'ongelukig'.³ Maar wie houdt Iran tegen?

1 The Fund for Peace, *Failed States Index 2008*. Zie: www.fundforpeace.org.

2 International Atomic Energy Agency, *Doc. Nr. GOV/2009/8*, 19 februari 2009. Of hiermee het laatste woord daarover gezegd is valt overigens te betwijfelen.

3 *NRC Handelsblad*, 3 februari 2009.

Noord-Korea treft voorbereidingen voor de lancering van lange-afstandsraket die kan worden voorzien van een kernkop.⁴ Zuid-Koreaanse inlichtingendiensten zouden een Noord-Koreaanse trein hebben waargenomen die een Taepodong-2 raket vervoerde. De Taepodong-2, met een bereik van zesduizend kilometer, zou omstreeks deze maand gereed zijn voor een testlancering. Deze lancering kan niet los worden gezien van het Noord-Koreaanse nucleaire programma.

Failed states bestaan bij de gratie van falende staatslieden, die vaak niet alleen hun noodlijdende bevolking in een wurgreep houden, maar die soms over middelen beschikken die apocalyptische beelden oproepen. Het ontbreekt de Verenigde Naties aan een effectief mechanisme om misdadige staatslieden van boven af te ontslaan en hun besluiten ongedaan te maken. Zolang zij de binnenlandse oppositie weten uit te schakelen zijn zij vrijwel onaanstootbaar onder het schild van de staatssoevereiniteit. De VN-Veiligheidsraad heeft wel de legitimiteit, maar niet de politieke en militaire kracht om daar doorheen te breken. De enig overgebleven supermacht in de wereld heeft die kracht wel. Maar het is de vraag in hoeverre de nieuwe opperbevelhebber van de VS die kracht wil inzetten.

Met de wisseling van de wacht in de VS hebben veel haviken het veld geruimd. Er komt in de politieke arena meer ruimte voor *soft power* en diplomatie en president Obama zoekt de dialoog om problemen op te lossen. Deze opstelling is een toonbeeld van goede wil, maar brengt een risico met zich mee. Als de mogelijk verblinde leiders in deze wereld

stukje bij beetje hun zin krijgen, doordat geen van de democratische machten echt zijn tanden laat zien, dan kan de wereldvrede nog meer in gevaar raken. Zal Obama Iran en Noord-Korea kunnen stoppen? Zoniet, wat gebeurt er als deze landen de vrije wereld in een nucleaire houdgreep nemen of erger?

De geschiedenis heeft laten zien dat dergelijke leiders meestal pas zwichten als zij sterk onder druk worden gezet. *Appeasement* door diplomatie van *gentlemen* zetten zij listig naar hun hand. Uiteindelijk was Churchill in de Tweede Wereldoorlog nodig om de toegeeflijkheid van

Het kan rampzalig zijn als *failed states* een bedreiging vormen voor de wereldvrede

Chamberlain om te buigen, maar de Geallieerden stonden toen al flink op achterstand. Hopelijk laat president Obama het niet zover komen, want in het nucleaire tijdperk lijken tweede kansen dubieus. In alles zal hij moeten tonen dat hij desnoods bereid is om militair in te grijpen om daarmee erger te voorkomen. Uiteraard 'desnoods' en alleen dan als alle andere middelen van overleg en overreding blijken te zijn uitgeput. ■

4 Zuid-Koreaanse persbureau *Yonhap News*, 3 februari 2009.